

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи**

Колесников Микита Андрійович

**«ТРЕНІНГ ЯК АКТИВНА ФОРМА ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ
В ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА»**

спеціальність «Соціальна робота»

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Соціальна робота»

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук, доцент,
Бондаренко Г.В.

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	6
1.1 Соціальна робота: функції та принципи.....	6
1.2 Соціальний працівник та його професійна ідеологія.....	16
Висновки до першого розділу	26
РОЗДІЛ 2 ТРЕНІНГИ У ПРАКТИЦІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	27
2.1 Змісті та структура тренінгу.....	27
2.2 Функції тренінгу в соціальній роботі	33
2.3 Соціально-психологічний тренінг як практика психологічного впливу.....	37
Висновки до другого розділу.....	45
РОЗДІЛ 3 ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ ДЛЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	46
3.1 Проведення тренінгу стресостійкості для соціальних працівників.....	46
3.2 Аналіз результатів тренінгу.....	61
Висновки до третього розділу.....	62
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	72

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасні умови життя і діяльності висувають підвищені вимоги до адаптивних механізмів людини. Велика кількість різних видів інтенсивного стресового впливу викликають різні форми дезадаптації, нервово-психічні і психосоматичні порушення, посттравматичні стресові розлади. Інтенсивний стрес-вплив субекстремальних обставин на людину може бути настільки сильним, що особистісні властивості вже не відіграють вирішальної ролі в розвитку посттравматичного стресового розладу, який може розвинути практично в кожній здоровій і емоційно стійкої людини. Джерелом стресу стають міжособистісні відносини. Стрес може викликатися конфліктною ситуацією, особливостями режиму здійснюваної діяльності та багатьма іншими чинниками. Закономірним наслідком стресових станів є зниження продуктивності різних видів діяльності, порушення психічного і соматичного здоров'я людини.

Професія соціального працівника відноситься до стресових професій. Адаптувавшись з різними категоріями населення фахівець перебуває у напруженій ситуації. Після тривалого спілкування з клієнтами виникає відчуття стомлення, яке супроводжується розчаруванням, пониженням інтересу до роботи. Виникає ризик емоційного вигорання. Тому фахівець повинен керуватись в діяльності позитивною установкою.

Науковці у своїх дослідженнях вивчали негативні наслідки у психічній, соціальній, професійній і поведінковій сферах, викликані низьким рівнем стресостійкості (В. Бодров, А. Маклаков, М. Савчин, С. Яковенко та ін.). Стресостійкість важливо розглядати як в контексті визначення змісту, оцінки, так і в контексті її формування, тобто розвитку на різних етапах професійного шляху, в період адаптації до професії та в залежності від професійної діяльності.

Незважаючи на те, що вивчення стресостійкості особистості набуло широкої популярності, однак, дослідження стресостійкості соціальних працівників мають досить обмежений характер. Варто зазначити, що питання форм та методів профілактичної роботи у діяльності соціальних працівників потребують ґрунтовного дослідження.

З огляду на це було обрано тему кваліфікаційної роботи: **«Тренінг як активна форма профілактичної роботи в діяльності соціального працівника»**.

Метою дослідження є перевірка ефективності тренінгу як активної форми профілактичної роботи в діяльності соціального працівника.

Відповідно до мети були визначені такі **завдання дослідження**:

1. Визначити функціональні обов'язки органів соціальної роботи.
2. Означити функції соціального працівника.
3. Встановити функціональне значення тренінгу.
4. З'ясувати основні завдання соціально-психологічного тренінгу.
5. Експериментально перевірити ефективність проведення тренінгу як активної форми профілактичної роботи в діяльності соціального працівника.

Об'єкт дослідження – тренінг як форма профілактичної роботи.

Предмет дослідження – тренінг як активна форма профілактичної роботи в діяльності соціального працівника.

На різних етапах дослідження використовувався комплекс взаємопов'язаних **методів**:

- аналіз психолого-педагогічних, соціологічних, юридичних джерел,
- синтез,
- емпіричний метод для дослідження практичного завдання.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- визначено функціональні обов'язки органів соціальної роботи;
- означено функції соціального працівника;

- встановлено функціональне значення тренінгу;
- з'ясовано основні завдання соціально-психологічного тренінгу;

Практичну значущість дослідження становлять висновки, сформульовані в магістерській роботі, які можуть бути використані у:

- науково-дослідницькій та практичній діяльності – при подальшій розробці теоретичних питань що стосуються використання тренінгів як профілактичної роботи в діяльності соціальних працівників;
- навчальному процесі – при викладанні дисциплін «Технології соціальної роботи», «Організація і методика соціально-психологічного тренінгу».

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі Управління Держпраці у Кіровоградській області.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї, положення та результати дослідження висвітлювалися у доповідях на науково-практичних конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи» (Умань, 11 жовтня 2019 р.), Всеукраїнський науково-методичний семінар «Актуальні проблеми фахівців соціальної сфери» (м. Умань, 24 квітня 2020 р.).

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Структура випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 75 сторінок, основного тексту – 65 сторінок, список використаних джерел становить 62 найменування. Робота містить 2 додатки, 2 таблиці.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено науково-теоретичне узагальнення та підхід до вирішення важливого й актуального завдання, що визначає ефективність та перспективи тренінгової роботи як активної форми профілактичної роботи в діяльності соціального працівника.

Досягнута мета, виконані завдання дають підстави для загальних висновків:

1. Визначено функціональні обов'язки органів соціальної роботи.

До основних обов'язків відносять:

- пенсійне обслуговування і забезпечення субсидіями;
- соціальне обслуговування;
- медико-соціальна експертиза;
- реабілітація інвалідів і надання протезно-ортопедичної допомоги;
- підготовка законодавчих проектів із соціального захисту населення;

населення;

- соціальна допомога сім'ям і дітям;
- зовнішньоекономічне і міжнародне співробітництво;
- підготовка і перепідготовка кадрів.

2. Означено функцій соціального працівника. Різноманітні професійні вимоги до соціального працівника впливають з таких його головних функцій:

- діагностичної,
- комунікативної,
- організаційної,
- правозахисної,
- прогностичної,
- профілактичної,
- соціально-медичної,
- соціально-педагогічної,

- соціально-побутової,
- технологічної.

3. Встановлено функціональне значення тренінгу. Оскільки, предметом роботи тренера завжди є певні психологічні феномени, задані обраною проблематикою та поставленими цілями, робота під час тренінгових занять спрямована:

- на поведінкові зразки, конкретні дії у певних обставинах;
- особисту чи групову динаміку;
- певний стан учасників групи;
- когнітивні аспекти поведінки;
- вироблення певних навичок та ін.

4. З'ясовано основні завдання соціально-психологічного тренінгу. Це допомога учасникам у зміні існуючої до початку роботи системи відносин, уявлень, умінь. Виконання поставлених завдань під час тренінгу пов'язано з придбанням знань, формуванням умінь, навичок, розвитком установок, що визначають поведінку в спілкуванні, перцептивних здатностей людини. Особлива увага при цьому приділяється корекції та розвитку системи відносин людини.

5. Експериментально перевірено ефективність проведення тренінгу як активної форми профілактичної роботи в діяльності соціального працівника. Результатами проведення тренінгу стали:

- сформованість в учасників тренінгу свідомого ставлення щодо важливості та необхідності формування позитивного соціально-психологічного мікроклімату в колективі;
- усвідомленіше розуміння понять «конфлікт», «стресостійкість», «толерантність», «терпимість»;
- бажання в учасників використання набутого досвіду в своїй практичній діяльності.

Проведене дослідження не претендує на повне висвітлення досліджуваної тематики. Подальшого вивчення потребують такі питання, як

організаційно-методичні основи проведення тренінгу, стилі навчання та планування тренінгової роботи, конфіденційність у тренінговій роботі та ін.